

LISZT SZÁRMAZÁSA

Mindig is érdekelt, hogy egy családban hogyan lesz valaki zseni. Úgy érzem, hogy a zenei tehetség nem jelenhet meg minden előzmény nélkül, vagy ha igen, szerettem volna erre valami bizonyítékot kapni. Ezért olvastam érdeklődéssel a legnagyobbak életrajzait ilyen szempontból is.

Mindannyian tudjuk, hogy pl. a Bach-család 150 éven át (a XVI. sz. második felétől a XVIII. sz. végéig) adott muzsikusokat – *Stadtmusiker*-eket – egyrészt Németországnak, más részt a világnak.

Tudjuk azt is, hogy pl. Bartók Béla zenei zsenije sem előzmények nélküli, hiszen zeneszerető családban nevelkedett: apja, id. Bartók Béla Nagyszentmiklós iskolájának igazgatója volt, zongorán, csellón játszott, zenekart vezetett, sőt a komponálással is foglalkozott; anyja tanítónő volt és kiválóan zongorázott.

Most pedig merészen párhuzamot vonok Liszt családjá és Bartók családja között, kiemelve a néptanítók, falusi tanítók zenei érzékenységét, műveltségét, és tanításuk minőségét, hatását. Hiszen – mint majd látni fogjuk – Liszt családjában is voltak tanítók, akik zenei érzékenysége öröklődött tovább, míg nem ez az érzékenység, tehetség egy világraszóló zseniben csúszosodott ki, a mi Liszt Ferencünkben.

1811 – Liszt születésének éve – különleges év volt Európában. Hónapokon át egy üstökös fénycsóvjája volt látható az égen. Éppen februárban, kb. Liszt fogantatásának időpontjában kezdődött ez az égi tűnemény. A Doborján környékén sátorozó cigányasszonyok egyike azt jósolta Liszt Ferenc édesanyjának, hogy zsenit, nagy embert fog szülni. És az anya ebben biztos is volt. A raidingi templomban található egy festmény, mely ezt a legendát megörökíti. Liszt édesapjának naplóbejegyzésében is az olvasható, hogy gyermeke jó időben és kitűnő adottságokkal jött a világra, megvalósítja majd mindazt a zenében, amit neki nem sikerült, s fényes pályát fog befutni. Liszt Ádám, aki maga is nagyon jó muzsikus volt, az Esterházy hercegek hivatalnokaként dolgozott.

Liszt személyéhez számos legenda fűződik, s ezek egyike éppen származásához kapcsolódik. Megjelent nem egy életrajzban arisztokrata származásáról, huszártiszt dédapjáról szóló állítás. Ezek az állítások hamisak. Tény, hogy Liszt nemesi címéért 1839-ben magyar nagyurak – köztük Fesetics gróf és Batthyány Lajos – folyamodtak a belügyminiszterhez. Azonban ezt a kérést akkor is, később is elutasították. Végül 1859-ben Ferenc József császár a III. osztályú Vaskoronarend lovagkeresztjét adományozta

Lisztnek, amely alapján felvették őt az osztrák lovagrendbe. Hamis az a néhány helyen olvasható állítás is, hogy Liszt Ferenc egy bizonyos gróf Listhi János leszármazottja, annál is inkább, mert ez az erdélyi eredetű család 1676-ban kihalt.

A List családnév az észak-német Listhart személynévből ered, jelentése eszes, okos. A XVIII. században a List név igen elterjedt volt az egész Nyugat-Dunántúlon. Sokféleképp írták: Liszt, List, Lüst, Listl, Lüstl. Az ügyfél, aki bejelentette a születést, vagy más családi eseményt, a saját tájszólásával és kiejtésével diktálta be, a plébános pedig úgy írta le, ahogy azt hallotta, értette. Sokan egyáltalán nem is beszéltek magyarul, hiszen ebben a régióban rengeteg német nyelvű falu található.

Ide kívánczik egy érdekes történet (bár inkább anekdota, mint bizonyított tény): amikor Liszt Törökországban koncertezett, megjelent Konstantinápolyban egy másik zongorista is, bizonyos Listmann, aki elhagyta nevének második felét, és List-ként koncertezve aratott sikereket, és többek között átvette a szultán Liszt Ferencnek szánt ajándékát is.

Liszt legrégibb ismert férfiőse **dédapja, List Sebestyén** Rajkán élt háznélküli zsellérként („inquinus”). 90 éves korában halt meg, kétszer nősült. Első házasságából – felesége neve *Roth Anna Mária* – három gyermek született, a legfiatalabb, György Ádám, Liszt Ferenc nagyapja. (Itt jegyzem meg, hogy a kiváló Alan Walker Liszt-életrajz magyar kiadásának első kötetében az anya nevének sorrendje felcserélődött – 58. old. – valamint György Ádám tévesen a legidősebb gyermekként van jelezve – 59. old.)

Az, hogy, List Sebestyén 83 éves korában feleségül vette Sándor Krisztinát (2. feleségét), témánk szempontjából csak annyiban jelentős hogy ez az egyetlen magyar név az egész Liszt-családfában, bár az ő nevét is németesen, sch-val (Schandor) anyakönyvezték.

Liszt **nagyapja, György Ádám** háromszor nősült és huszonöt gyermeke volt. Igen aktív és változatos életet élt, falusi tanító, kántor, írnok, több Esterházy-birtok gondnoka volt, zongorázott, hegedült, orgonált, zenét szerzett. Idős korában a pottendorfi Esterházy-kápolna kórusát is vezette. Három gyermeke örökölt tőle zenei tehetséget – Ádám, Barbara és Eduárd –, akik közvetítésével aztán három unokájára: Vetzko Antalra, Hennig Alajosra és Liszt Ferencre szállt tovább ez a tehetség. Érdekes, hogy mindhárman papok is lettek egyben.

List György 19 éves korában nősült először, feleségével, *Schlesak Borbálával* Nemesvölgyben telepedtek le. 13 gyermekük született, közülük a második, List Ádám, Liszt Ferenc édesapja. Második felesége Weninger Borbála, a harmadik pedig a nála 25 évvel fiatalabb Richter Magdolna. Tőle született legfiatalabb, hetedik gyermekként Eduárd – aki ugyan 6 évvel

fiatalabb volt Lisztnél, de rokonság szerint a nagybátyja –, császári főállamügyész lett Bécsben, és Liszt Ferenc életében jelentős szerepet játszott pénzügyeinek intézőjeként. (Nem mellesleg ez a 25. gyermek, Eduárd szintén zseni volt, gyermekkorában imádott zongorázni. Egészen addig, míg 17 éves korában egy bécsújhelyi – Wiener Neustadt – tűzvész alkalmával zongorája lezuhant az emeletről, és a keletkező fűlszagató robaj eltérítette őt ettől a pályától. Bécsbe költözött, és jogi tanulmányokba kezdett.)

A 25 gyermek nevelése igen nagy feladatot rótt a családra, még akkor is, ha néhányan meghaltak már csecsemőkorukban. Legtöbbjük paraszti sorban maradt, de Ádám és Eduárd saját erejükre támaszkodva kiemelkedtek ebből a sorból.

List György rendkívüli egyéniség lehetett, és gyakran meggyült a baja munkaadójával is. Mint tanító durva viselkedése miatt Lajtaszentgyörgy lakói elűzték, végül a herceg márcfalvi birtokának fatelepén helyezte el őt gondnoknak. Itt is voltak azonban problémái a könyveléssel, így Nagymartonba költözött. E helység számunkra azért érdekes, mert itt találkozott az apját meglátogató – és számára segítséget nyújtó – Ádám fia későbbi feleségével, Liszt Ferenc édesanyjával, Lager Annával.

Liszt Ádám, az apa Nemesvölgyben született. Fő szenvedélye a zene volt. Apjától megtanult több hangszeren játszani, zongorázni és csellózni (megjegyzem, Bartók apja is gondolkázott), és arról álmodozott, hogy virtuóz lesz. 1790 előtt az Esterházyak zenekarában játszott, ezt a zenekart akkor Joseph Haydn vezette. (Mellesleg gyakran kártyáztak együtt.)

14 éves korában elhatározta, hogy a saját lábára áll. Beiratkozott a pozsonyi királyi katolikus gimnáziumba, tanulmányai ideje alatt Rigler Ferenc Pál tanította zenére. Óriási szorgalmának és akarateréjének köszönhetően megfelelő műveltségre tett szert, amit később fel tudott használni magánórák tartására – jövedelempótlásként.

Nem tudom kikerülni, hogy ne említsem itt meg a keszthelyi születésű, Sopronban, majd Bécsben tanuló Goldmark Károly zeneszerző nevét, aki szintén a legnagyobb nyomorból küzdötte fel magát a világhírnévig kitartása, akarata, óriási szorgalma és persze tehetsége révén. Vagy Felix Mendelssohn-Bartholdy zeneszerző nagypját, Moses Mendelssohnt akinek enivalója sem volt, de akarata és tanulni vágyása annál inkább, és ez Berlinbe hajtotta őt, ahol több nyelven beszélő világhírű filozófussá vált.

Visszatérve Liszt édesapjához: 18 évesen ferences rendi novícius lett Malackán. (Látjuk, nem előzmény nélküli Liszt Ferenc belépése ugyanebbe a rendbe.) Húszévesen azonban kilépett, és beiratkozott a pozsonyi egyetemre, amit sajnos anyagiak miatt idő előtt kénytelen volt abbahagyni. 21 évesen az Esterházyak fraknói birtokán lett tisztviselő. Nagyon szeretett volna Kismartonba (Eisenstadt) kerülni, ezért munkaadóját kérvényekkel

ostromolta, sőt egy Te Deumot is komponált számára. 1805-ben végre oda helyezték, és elkezdődött életének egyik legboldogabb szakasza. Szabadidejében a zenekar 2. csellistájaként működhetett. Itt megismerkedett Hummellel, Cherubinnal és Beethovennel, akinek portréja később házának falán függött. A gyermek Liszt erre a portréra mutatva így szólt, mikor megkérdezték, hogy mi szeretne lenni: „hozzá hasonló”.

A boldog évek 1809-ben véget értek: ekkor került List Ádám Dorbjánba (Raiding). Itt a kulturális közeg elvesztése miatt krónikus mélabúba süllyedt, amiből csak gyermekének kibontakozó zsenialitása rángatta ki.

És most nézzük Liszt édesanyjának családját: Lager Anna Marie ősei nagyobb részt gazdálkodó osztrák parasztok voltak. Liszt **dédapja, Mathias Lager** Palt község leggazdagabb gazdálkodója volt. Háromszor nősült, harmadik feleségének, *Anna Marie Stöckl*-nek édesapja jómódú pékmester volt.

Nagyapja, ifj. Mathias Lager szorgalmas ember lévén vagyont szerzett, Kremsbe költözött, ahol házat vett és pékséget nyitott. Első felesége 79 éves volt, amikor meghalt. Egy hónap múlva – Mathias ekkor 69 éves – nőül vette a 24 éves Franciska Romana Schuhmannt, aki 11 gyermeket szült neki, közöttük *Anna Mariát*, Liszt majdani édesanyját. A férj 81 éves korában meghalt, fél évvel később követte őt jóval fiatalabb felesége is. Az árván maradt gyermekeket a rokonok nevelték.

Liszt édesanyja Kremsben született – emléktábla jelöli a házat (Theaterplatz 5) –, és 9 éves volt, amikor árván maradt. A jelentős vagyon elfogyott, ezért Bécsbe kellett mennie cselédnek. Ott a legjobb házaknál végzett munkát, ami bizonyára jó iskola volt számára későbbi, párizsi életéhez, ahol nagy házat kellett vinnie és előkelő vendégeket fogadnia. Anna becsületes, nyílt, jószívű asszony volt, fia és három unokája tisztelte, szerette őt.

Elmondhatjuk tehát, hogy Liszt Ferenc zenei tehetségét apjától, míg a jósságot és alkalmazkodóképességet édesanyjától örökölte.

Úgy gondolom, ebben a körben nem szükséges Liszt Ferenc magyarságát bizonygatni. Ő egész életében hangoztatta, hogy magyar, útleve soproni illetőségű volt, állampolgársága is magyar volt, így gyermekei is magyar állampolgárok lettek. Idős korában így nyilatkozott Augusz Antal báróhoz írt levelében: „*Bizonytal megengedik nekem, hogy a magyar nyelvnek sajnálatos nem tudásától eltekintve, én születésemről síromig szívemben és gondolataimban magyar maradjak.*” (1873. máj. 7.)

Irodalom

Békefi Ernő: Liszt Ferenc származása és családfája. Zeneműkiadó, Bp. 1973

Alan Walker: Liszt Ferenc 1. A virtuóz évek 1811-1847. Zeneműkiadó, Bp. 1986

www.wikipedia.org

LISZT FERENC NEMZETSEGFÁJA

<p>8 <i>dédapa</i> Liszt Sebestyén zsellér, Rajka Moson vm. megh. 1793.I.7. Rajka</p>	<p>9 <i>dédanya</i> Roth Anna Mária sz. 1713. megh. 1786.X.17. Rajka, 120.sz.ház</p>	<p>10 <i>dédapa</i> Schlesack János zsellér, Oroszvár Moson vm.</p>	<p>11 <i>dédanya</i> Düring Mária, sz. 1733.II.28. Oroszvár</p>	<p>12 <i>dédapa</i> Mathias Lager paraszt, Palt A.-Ausztia sz. 1660. megh. 1718.XII.28.</p>	<p>13 <i>dédanya</i> Anna Marie Stöckl sz. 1688.XII.7. Paudorf A.-Ausztia anyakönyv. Göttweig megh. 1742</p>	<p>14 <i>dédapa</i> Andreas Schuhmann órásm. Öttingen, Bajor o. sz. 1724. Krems. A.-Ausztia</p>	<p>15 <i>dédanya</i> Franciska Riedel, atyja órásm. birodalmi német</p>
Házasságkötés 1748 előtt		Házasságkötés 1749.IX.16. Oroszvár		Házasságkötés 1709.IX.10. Mautern, A.-Ausztia		Házasságkötés?	
<p>4 <i>Nagyapa</i> Liszt György Ádám, iskolamester, ispán, jegyző, sz. 1755.X.14. Rajka; megh. 1844.VIII.8. Pottendorf, A.-Ausztia.</p>		<p>5 <i>Nagyanya</i> Schlesack Borbála, sz. 1753.XI.28. Oroszvár, megh. 1798.III.31. Lajta- szentgyörgy, Sopron vm.</p>		<p>6 <i>Nagyapa</i> Mathias Lager sütőmester, Krems. szül. 1715.IX.5. Palt. anyakönyv. Mautern; megh. 1796.XII.9. Krems, 314.sz. ház</p>		<p>7 <i>Nagyanya</i> Franciska Romana Schuhmann, szül. 1752 körül, Öttingen, megh. 1797. V.9. Krems, 314.sz. ház</p>	
Házasságkötés 1775. I. 17. Oroszvár		Házasságkötés 1777. V. 26. Krems		Házasságkötés 1777. V. 26. Krems		Házasságkötés 1777. V. 26. Krems	
<p>2 <i>Apa</i> Liszt Ádám urad. tisztviselő, szül. 1776. XII. 16. Nemesvölgy, Moson vm.; megh. 1827. VIII. 8. Boulogne-sur-Mer. Franciaország.</p>				<p>3 <i>Anyja</i> Lager Mária Anna. szül. 1788. V. 9. Krems, 314. sz. ház; megh. 1866. II. 6. Párizs.</p>			
Házasságkötés 1811. I. 11. Lók, Sopron vm.							

1

Dr. h. c. Liszt Ferenc, zongoraművész, zeneszerző és író, szül. 1811. X. 22 Doborján, Sopron vm. anyakönyvezve Lók, megh. 1886.VII.31.
Bayreuth, Bajorország.